

Zuzanna Kolbus*

Problematyka onomastyczna w kręgu zainteresowań Studenckiego Koła Naukowego Italianistów UŁ „ItaliAMO”

1. Wstęp

Celem niniejszego sprawozdania jest opis działań Studenckiego Koła Naukowego Italianistów UŁ „ItaliAMO” w kontekście subdyscypliny językoznawstwa, jaką jest onomastyka. Omówione zostaną inicjatywy Koła, które skupiały się dotychczas wokół tej dziedziny nauki.

Studenckie Koło Naukowe „ItaliAMO” działa przy Zakładzie Italianistyki Instytutu Romanistyki Uniwersytetu Łódzkiego nieprzerwanie od 2012 roku. Jego członkowie zajmują się głównie popularyzacją języka włoskiego i kultury Włoch. Szczególne miejsce wśród działań studentów łódzkiej italianistyki zajmuje publikacja dwujęzycznego czasopisma popularnonaukowego „ItaliAMO”¹. Zakres tematyczny tekstów jest szeroki, główna idea periodyku wiąże się bowiem z prezentacją zagadnień italianistycznych w ujęciu interdyscyplinarnym.

Ważną rolę w działaniach członków Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO” odgrywa także onomastyka, która stała się również istotnym przedmiotem badań łódzkich italianistów. Zainteresowaniu studentów zrzeszonych w Kole tym obszarem towarzyszy pełna świadomość zdobyczy polskiej onomastyki i jej uznania na arenie międzynarodowej. Wrażliwość językowa pozwala członkom ItaliAMO zwrócić uwagę na dynamicznie zachodzące zmiany w językach, których konsekwencją jest coraz częstsze pojawianie się nazw własnych w różnych użyciach oraz kontekstach w szeroko rozumianej sferze kulturowej.

* zuzanna.kolbus@edu.uni.lodz.pl, studentka, Wydział Filologiczny UŁ, ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź

¹ <https://repozytorium.uni.lodz.pl/handle/11089/34161> (dostęp: 4.03.2024).

2. Onomastyka jako obszar badań pracowników Zakładu Italianistyki Instytutu Romanistyki i innych jednostek Uniwersytetu Łódzkiego

Pracownicy Zakładu Italianistyki UŁ prowadzą badania m.in. w zakresie językoznawstwa włoskiego i międzynarodowego, ze szczególnym uwzględnieniem nazw własnych. Badacze skupieni wokół Zakładu mogą poszczycić się wieloma cenionymi publikacjami dotyczącymi onomastyki, a przede wszystkim chrematonomastyki. Znaczący wpływ na tak obrany kierunek badań ma działalność naukowa kierownika Zakładu Italianistyki, dr. hab. Artura Gałkowskiego, prof. UŁ (obecny opiekun Koła „ItaliAMO” od początku jego powstania, z przerwą przypadającą na rok 2022/23). Jest on autorem blisko 150 publikacji z zakresu językoznawstwa, dotyczących w dużej mierze *nomina propria*. Najbardziej rozpoznawalną pracą autora jest wielokrotnie cytowane, nie tylko przez polskich badaczy, opracowanie *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, wyd. II). Publikacja stanowi obszerny przegląd oraz wieloaspektową analizę chrematonimów w przestrzeni gospodarczej, społecznościowej i ideacyjnej. Studium oparte jest na porównaniu onimów z trzech obszarów językowych: francuskiego, polskiego oraz włoskiego. Za ważną publikację monograficzną prof. Artura Gałkowskiego należy także uznać jego najnowszą książkę podsumowującą wieloletnie badania prowadzone na polu glottodydaktyczno-onomastycznym *La competenza onomastica nell'insegnamento e nell'uso dell'italiano L2. Il contesto polacco* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2023).

Wśród pracowników Zakładu Italianistyki UŁ zajmujących się badaniami nad onomastyką wyróżnić można także dr Joannę Ozimską, która interesuje się onomastyką w perspektywie interdyscyplinarnej z uwzględnieniem różnych kategorii onimicznych: od toponimów, przez onimie literacką, aż po pseudonimy. Nie można zapomnieć o działalności naukowej dr Justyny Groblińskiej, autorki słownika *Nieoficjalne nazewnictwo miejskie Łodzi* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020), stanowiącego swoisty pomost pomiędzy nauką a codziennością mieszkańców Łodzi. Językoznawczyni bada również chrematonimie włoską, o czym świadczy jej rozprawa doktorska pt. *Nomi delle organizzazioni non profit in Italia nella prospettiva chrematonomastica* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2022), oraz zajmuje się dyskursem piłkarskim.

Należy dodać, że badania onomastyczne mają długą tradycję na Uniwersytecie Łódzkim, choć u zarania prowadzone były głównie w kontekście polonistycznym i slawistycznym. Wśród łódzkich pionierów onomastyki warto wymienić m.in. prof. prof. Stefana Hrabca, Karola Dejnę, Marię Kamińską, Sławomira Gałę, Annę Strokowską, Jana Mączyńskiego. Do wciąż aktywnych naukowo badaczy w tym obszarze językoznawstwa należą pracownicy Instytutu Filologii Polskiej i Logopedii UŁ, m.in. prof. prof. Elżbieta Umińska-Tytoń, Rafał Zarębski,

Katarzyna Burska, Renata Gliwa, Ewelina Zając. W kręgu ich zainteresowań znajdują się różne kategorie onimiczne ujmowane w ramach rozmaitych paradygmatów badawczych (onomastyki kulturowej, uzualnej czy przekładowej).

3. Onomastyka w kręgu zainteresowań Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO”

Członkowie Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO” zainteresowali się onomastyką dzięki uczestnictwu w zajęciach fakultatywnych ze wstępu do onomastyki włoskiej, prowadzonych przez dr Justynę Groblińską w semestrze zimowym roku akademickiego 2022/2023. W trakcie kursu studenci zyskali podstawową wiedzę teoretyczną dotyczącą tej subdyscypliny językoznawstwa. Poznawali problematykę onomastyki włoskiej, również w ujęciu komparatywnym z językiem polskim. Mieli okazję analizować artykuły naukowe publikowane na łamach czasopisma „Onomastica”. Uczestniczyli także w organizowanym przez Polskie Towarzystwo Onomastyczne Nominarium dr. hab. Artura Gałkowskiego, prof. UŁ. Spotkanie odbyło się 27 października 2022 roku pt. „*Markery włoskości*”. *Nawiązania do języka i kultury włoskiej w strukturze markonimów rejestrowanych w Polsce*.

Pierwszą ważną inicjatywą Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO” z obszaru studiów nad nazewnictwem była organizacja prelekcji onomastycznej w 2023 roku. Wykład gościnny pt. *Miasto w mieście? – o specyficznych uwarunkowaniach oficjalnych i nieoficjalnych nazw miejscowych warszawskiej dzielnicy Wawer (na marginesie prac nad „Słownikiem nazw miejscowych, terenowych i ulic Wawra”)* wygłosiła dr hab. Monika Kresa, prof. UW. Wydarzenie odbyło się 24 marca 2023 roku w trybie zdalnym, dzięki czemu mogli wziąć w nim udział nie tylko studenci i pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego, lecz także wszystkie osoby zainteresowane onomastyką i szeroko rozumianym językoznawstwem. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z oficjalnym i nieoficjalnym nazewnictwem miejsc w Wawrze, a także poznać szczegóły dotyczące omawianego słownika.

4. Symposium Młodych Onomastów pt. *Nazwy własne jako zasób języka i kultury*

Wyżej wspomniana prelekcja onomastyczna stanowiła preludium do największego wydarzenia językoznawczego zorganizowanego przez Studenckie Koło Naukowe w ostatnich latach. W styczniu 2023 roku członkowie Koła wraz z ówczesną opiekunką Koła, dr Justyną Groblińską, podjęli decyzję o organizacji Symposium Młodych Onomastów pt. *Nazwy własne jako zasób języka i kultury*. W przedsięwzięcie włączył się również Zakład Italianistyki Uniwersytetu Łódzkiego. Wydarzenie odbyło się 19 maja 2023 roku w trybie stacjonarnym w gmachu Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego, a prace przygotowawcze trwały już od stycznia 2023 roku.

Impulsem do organizacji wydarzenia było żywe zainteresowanie członków Koła onomastyką, chęć pogłębiania wiedzy nazewniczej i stworzenia okazji do dialogu i poznania różnych perspektyw badawczych, które skłaniają wielu polskich adeptów nauki do zajmowania się tym szczególnym obszarem humanistyki. Nie bez powodu w nazwie symposium figurowało określenie „młodzi onomaści”. Organizatorzy założyli, że wydarzenie powinno być skierowane do studentów, doktorantów i naukowców u progu kariery akademickiej, którzy w swoich badaniach zajmują się nazwami własnymi. Decyzja podyktowana była intencją stworzenia przestrzeni dla osób rozpoczynających lub mających dopiero rozpocząć pracę naukową, tak aby ich debiuty naukowe zostały zauważone, a jednocześnie przyjęte z należytą rozwagą, uznaniem zaangażowania, konstruktywną krytyką i merytorycznymi wskazówkami, dzięki którym uczestnicy będą mogli doskonalić swój warsztat badacza. Mając na względzie grupę docelową, organizatorzy zadbali o odpowiednie warunki, które pozwoliły wielu uczestnikom wziąć udział w spotkaniu. Dofinansowanie symposium zapewnił prorektor ds. studentów UŁ, dziekan Wydziału Filologicznego oraz dyrektor Instytutu Romanistyki UŁ.

Kierownictwo nad konferencją objęli prof. Artur Gałkowski oraz dr Justyna Groblińska. W Komitecie Naukowym znalazło się dwadzieścioro naukowców reprezentujących jedenaście jednostek naukowych z całej Polski (m.in. Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Łódzki).

Sekretarzami symposium zostały dwie członkinie Zarządu Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO”: Zuzanna Kolbus (przewodnicząca) oraz Marta Kania (wiceprzewodnicząca). Objęcie tych funkcji umożliwiło studentkom italianistyki zyskanie cennego doświadczenia w zakresie organizacji wydarzeń naukowych oraz pozwoliło na zaangażowanie się w inicjatywę związaną z interesującą je dziedziną językoznawstwa.

Podczas Symposium Młodych Onomastów referaty w języku polskim wygłosiło dwadzieścioro dwoje prelegentów z dziesięciu polskich uczelni, tj. z Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Rzeszowskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy oraz z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Wydarzenie otworzył wykład plenarny Artura Gałkowskiego zatytułowany *Meandry terminologii onomastycznej*. Wystąpienia uczestników symposium zostały podzielone na sześć sesji w dwóch równoległych blokach. Referaty dotyczyły różnych odsłon synchronicznych i diachronicznych badań onomastycznych w ich trzech podstawowych działach: antroponomastyki, toponomastyki oraz chrematonomastyki. Najwięcej prezentacji skupiało się wokół zagadnień nazewnictwa osobowego. Agata Łojek, słuchaczka Szkoły Doktorskiej Nauk

Humanistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiła wyniki analizy frekwencyjnej imion chrzestnych w parafii Daleszyce w pierwszych latach XVII, XVIII i XIX wieku. Inna uczestniczka, studentka studiów II stopnia na Wydziale Polonistycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, Anna Bździkot, zaprezentowała rezultaty badań nad przydomkami i przezwiskami mieszkańców kilku wsi na Podkarpaciu. Z kolei wystąpienie Alicji Przybylskiej, która reprezentowała Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, dotyczyło koreańskich nazw rodzinnych i podkreślało socjolingwistyczne aspekty komunikacji obecne w systemie nazewniczym Korei.

Podczas Sympozjum wiele uwagi poświęcono także nazwom miejscowym. Wśród referatów w zakresie toponimii można wymienić prezentację Karoliny Czerkas z Uniwersytetu Warszawskiego, dotyczącą nazewnictwa i tendencji nazewniczych ulic w warszawskim Wawrze. Wyniki swoich badań toponomastycznych przedstawił również Michał Chabrowski, student filologii polskiej II stopnia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W swoim wystąpieniu student omówił elementy fauny i flory w miejscowych nazwach własnych na terenie powiatu garwolińskiego. Uczestnicy sympozjum przedstawili także w swych referatach badania nad terenami takimi jak Międzyziesie, powiat nowotarski, Jastrzębie-Zdrój czy obszar dawnej Galicji.

Nie zabrakło również wystąpień prezentujących wyniki badań nad zagadnieniami z dziedziny chrematonomastyki. Agata Michnowska, słuchaczka Szkoły Doktorskiej Nauk o Języku i Literaturze Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, wprowadziła uczestników sympozjum w temat funkcjonowania i sposobów naukowej interpretacji chrematonimów w językach skandynawskich. Student na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy Szymon Przywoski natomiast przedstawił analizę poszczególnych nazw firm w Królewcu, zawierających elementy nawiązujące do kultury niemieckiej.

Sympozjum Młodych Onomastów było ponadto okazją do przedstawienia rezultatów prac nad wieloma zagadnieniami, które nie mieszczą się w typowym kanonie onomastycznym. Wśród takich referatów znalazło się wystąpienie Ewy Kuby, studentki filologii polskiej na Uniwersytecie Łódzkim, której zainteresowania w dziedzinie nazw własnych skupiają się wokół zoonimów. Student italianistyki tej samej uczelni, Dawid Kosmala, zaprezentował z kolei problem dotyczący tłumaczenia antroponimów w grach komputerowych. Karolina Galewska ze Szkoły Doktorskiej Nauk o Języku i Literaturze Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przedstawiła opracowanie nazw własnych użytych w funkcjach wtórnych w serialach amerykańskich.

Wystąpienia podczas Sympozjum prezentowały efekty badań nad onimami obecnymi w różnych językach, np. polskim, angielskim, koreańskim, łacińskim, włoskim, rosyjskim czy w językach skandynawskich. Większość referatów została przedstawiona przez słuchaczki i słuchaczy szkół doktorskich, stanowili oni bowiem 45% uczestników całej konferencji (9 z 22 prelegentów). Wyniki

swojej pracy zaprezentowało również sześcioro studentów studiów pierwszego stopnia oraz sześcioro studentów studiów drugiego stopnia. Powyższe statystyki pokazują, że onomastyka jest obecna w świadomości młodych badaczy na każdym etapie ich kształcenia wyższego oraz może być popularyzowana również w kręgu osób nieposiadających dorobku naukowego i początkujących w świecie nauki.

5. Znaczenie Sympozjum Młodych Onomastów

Wydarzenie przyczyniło się do poszerzenia nowych perspektyw badawczych i pozytywnie wpłynęło na popularyzację onomastyki oraz propagowanie dyskursu onomastycznego wśród młodych naukowców i studentów. Było okazją do dialogu między badaczami oraz miejscem inspiracji i wymiany myśli.

Uczestnicy skorzystali z szansy zaprezentowania efektów swojej pracy. Dla niektórych było to pierwsze tego typu doświadczenie. Wielu prelegentów przyznało również, że po raz pierwszy uczestniczyło w konferencji w trybie stacjonarnym, gdyż wcześniejsze wydarzenia naukowe, w których brali udział, odbywały się w formie online (m.in. ze względu na pandemię COVID-19). Sympozjum Młodych Onomastów miało zatem również pozytywny wpływ na integrację młodych badaczy interesujących się onomastyką, subdyscypliną językoznawstwa, która budzi wyraźne i wzrastające zainteresowanie wśród studentów i doktorantów. Poziom naukowy wystąpienie był wysoki, co podkreślali bardziej doświadczeni badacze przysłuchujący się konferencji.

Po wydarzeniu prelegenci otrzymali możliwość opublikowania pokonferencyjnych tekstów w wydaniu specjalnym czasopisma „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica” – *Nazwy własne jako zasób języka i kultury*, którego redakcją zajęli się dr hab. Artur Gałkowski, prof. UŁ oraz prof. dr hab. Rafał Zarębski.

6. Podsumowanie

W wyniku podjętej inicjatywy naukowej onomastyka stała się nie tylko integralną częścią działalności studentów zrzeszonych w Studenckim Kole Naukowym „ItaliAMO”, ale także swoistym wyzwaniem badawczym. Członkowie Koła aktywnie uczestniczą w popularyzacji tej subdyscypliny językoznawstwa i podejmują kolejne inicjatywy naukowe w obszarze studiów nad nazwami własnymi. Planują kolejne wydarzenia onomastyczne.

Dzięki działaniom w ramach Studenckiego Koła Naukowego „ItaliAMO” onomastyka stała się bardziej zauważalna w kręgu osób młodych i początkujących naukowców. Inicjatywy Koła pokazują potencjał tej dziedziny nauki, również w kontekście badań interdyscyplinarnych. Członkowie Koła wypracowali szczególnie poziom świadomości i wrażliwości językowej, która pozwala im postrzegać nazwy własne jako przedmiot refleksji naukowej i zwracać na nie uwagę o wiele częściej w otaczającym ich świecie oraz wielojęzycznej komunikacji.